

Η ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΤΟΥ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΥ

Ιστορικό πλαίσιο εποχής

Στα τέλη της δεκαετίας του **1960**, μεσούντος του Ψυχρού Πολέμου, ξεσπούν κινήματα νέων τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Αμερική. Στις αρχές του **1968** εμφανίζεται δυναμικά το αντιπολεμικό κίνημα των νέων της Αμερικής που διαμαρτύρονται για τον ανήθικο πόλεμο των ΗΠΑ στο Βιετνάμ. Το αντιπολεμικό κίνημα κορυφώθηκε με μεγάλες φοιτητικές κινητοποιήσεις στο πανεπιστήμιο Μπέρκλεϋ της Καλιφόρνιας. Το Μάη του 1968 ξεσπάει το κίνημα των φοιτητών και μαθητών στο Παρίσι.

Η δεκαετία του '60 στην Ελλάδα ξεκίνησε με μια μεγάλη πολιτική αλλαγή καθώς σε απανωτές εκλογικές αναμετρήσεις κυριάρχησε η Ένωση Κέντρου του Γεωργίου Παπανδρέου απέναντι στην Εθνική Ριζοσπαστική Ένωση του Κωνσταντίνου Καραμανλή. Το 1965 ωστόσο με παρέμβαση του παλατιού ανατράπηκε η εκλεγμένη κυβέρνηση και ακολούθησε μια περίοδος έντονων ταραχών. (βλέπε εδώ βίντεο με τίτλο: «Πολυτεχνείο 1 - Κοινωνικές συγκρούσεις δεκαετίας '60» : <https://www.youtube.com/watch?v=9Su2R9TE8oQ>) Το ταραγμένο κλίμα επέτρεψε την επιβολή της στρατιωτικής δικτατορίας τον Απρίλιο του 1967 με πρόσχημα τον κίνδυνο της επικράτησης των κομμουνιστών.

Η δικτατορία του 1967-1974 βρισκόταν υπό την ηγεσία των συνταγματαρχών Γεωργίου Παπαδόπουλου και Νικολάου Μακαρέζου και του ταξίαρχου Στυλιανού Παττακού. Σε σύντομο χρονικό διάστημα οι δικτάτορες απέκτησαν τον έλεγχο του κρατικού μηχανισμού και του στρατού. Καταπατώντας τα δημοκρατικά δικαιώματα των πολιτών, η δικτατορία αποτέλεσε μια οδυνηρή περίοδο της ελληνικής ιστορίας. Διαλύθηκε το Κοινοβούλιο και καταργήθηκαν τα δημοκρατικά δικαιώματα. Πολλοί δημοκρατικοί πολίτες υπέστησαν διώξεις, φυλακίσεις, φρικτά βασανιστήρια, εξορίες. Από το πρώτο διάστημα επιβολής του καθεστώτος διεθνή μέσα ενημέρωσης καταγγέλλουν παράνομες φυλακίσεις και βασανιστήρια. Η Διεθνής Αμνηστία σημειώνει μόνο μέχρι τον Οκτώβριο του '69 τριακόσιους «βαρβάρως βασανισθέντες» στην Ελλάδα. Λόγω της απάνθρωπης μεταχείρισης των κρατουμένων η χώρα εκδιώχθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης, ενώ σταμάτησε η διαδικασία ένταξής της στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ).

Στον οικονομικό τομέα η χούντα κυβέρνησε σπαταλώντας ασύστολα, εκτοξεύοντας τον πληθωρισμό από το 4 στο 30%, αυξάνοντας προκλητικά τους μισθούς της κυβέρνησης και θεσπίζοντας για πρώτη φορά το νόμο που εξασφαλίζει ασυλία στους υπουργούς. Συνεργάστηκε σκανδαλωδώς με επιφανείς οικονομικούς παράγοντες, ξένους και ντόπιους, και επιχείρησε να εξασφαλίσει την εύνοια των αγροτών, παραγράφοντας δάνεια, και των εργολάβων, επιτρέποντας την οικοδόμηση παντού, ακόμη και στους

αιγιαλούς, αλλά και καταστρέφοντας ιστορικά κτήρια, για να χτιστούν πολυώροφα οικοδομήματα.

Εκτός από την περιστολή όλων των πολιτικών ελευθεριών, βαρύ πλήγμα δέχθηκε η εκπαίδευση και ο πολιτισμός. Καταργήθηκε η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1964, η ευρύτερη και πιο προοδευτική που είχε εφαρμοστεί ως τότε στο ελληνικό κράτος, η γνωστή ως «μεταρρύθμιση Παπανούτσου», διώχθηκαν και φυλακίστηκαν δημοκράτες καθηγητές, καλλιτέχνες και πνευματικοί άνθρωποι. Απαγορεύτηκαν βιβλία, ακόμα και έργα μεγάλων συγγραφέων, ελλήνων και ξένων, ταινίες, τραγούδια, και επιβλήθηκε λογοκρισία στον Τύπο. Από τα τραγούδια ήταν συνολικά απαγορευμένα τα ρεμπέτικα, ενώ κάθε νέος δίσκος, για να κυκλοφορήσει, έπρεπε να εγκριθεί από τη λογοκρισία.

Ο ελληνικός πολιτικός κόσμος αντιτάχθηκε έντονα και αντιστάθηκε στη δικτατορία, με πρωτοστάτες τον Γεώργιο Παπανδρέου (η κηδεία του, το 1968, μετατράπηκε σε συλλαλητήριο κατά του καθεστώτος), τον Παναγιώτη Κανελλόπουλο, τον Γεώργιο Μαύρο, τον Γεώργιο Ράλλη. (βλέπε εδώ βίντεο με τίτλο: «Πολυτεχνείο 2 Κατάλυση Δημοκρατίας - πρώτες αντιστάσεις»:
<https://www.youtube.com/watch?v=zaOvnOruvXc>).

Ο Καραμανλής, αυτοεξόριστος στο Παρίσι, κατήγγειλε τη δικτατορία. Στο εξωτερικό, επίσης, ανέπτυξαν αντιστασιακή δράση ο Ανδρέας Παπανδρέου (αρχηγός του ΠΑΚ), ο συνθέτης Μίκης Θεοδωράκης και η Μελίνα Μερκούρη. Από τις πράξεις

αντίστασης στο εσωτερικό ξεχωρίζει η απόπειρα του Αλέκου Παναγούλη να σκοτώσει τον δικτάτορα Γεώργιο Παπαδόπουλο, όμως ο Παναγούλης συνελήφθη και βασανίστηκε άγρια. Τον Μάιο του 1973 απέτυχε η προσπάθεια του Πολεμικού Ναυτικού να ανατρέψει τους δικτάτορες.

Κορύφωση του αντιστασιακού ρεύματος αποτέλεσαν οι φοιτητικές εξεγέρσεις της Νομικής Σχολής στην Αθήνα, τον **Φεβρουάριο του 1973**, και του Πολυτεχνείου, τον Νοέμβριο του ίδιου έτους. Καζάνι που σιγόβραζε ήταν εκείνες τις μέρες του Νοέμβρη οι σχολές. Η χούντα των συνταγματαρχών είχε βάλει στόχο να υποτάξει στο μηχανισμό της το φοιτητικό κίνημα. Ματαίωσε τις εκλογές στους φοιτητικούς συλλόγους και δεν τους επέτρεπε να εκλέγουν οι ίδιοι με ελεύθερες εκλογές τους αντιπροσώπους τους. Οι φοιτητές διεκδικούσαν ελεύθερες εκλογές, διακοπή της στράτευσης των φοιτητών και περισσότερες πιστώσεις για την παιδεία. Στη Νομική, στις 22 Φεβρουαρίου 1973 για πρώτη φορά ακούστηκαν τα συνθήματα «Κάτω η χούντα», «Ψωμί, Παιδεία, Ελευθερία, Εθνική Ανεξαρτησία», που έδειχναν ότι ο αγώνας των φοιτητών έφερνε στην επιφάνεια τη διεκδίκηση όλου του λαού για τη λευτεριά του.

Πώς φτάσαμε στο Πολυτεχνείο: Μικρό χρονικό

Τετάρτη 14 Νοέμβρη 1973: Πρωί-πρωί ήλθαν σήμερα οι φοιτητές στις σχολές τους. Πρέπει να πάρουν αποφάσεις. Το προαύλιο του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου κοχλάζει από τους συγκεντρωμένους φοιτητές. Μετά από λίγο φτάνουν και οι

συνάδελφοί τους από τη Νομική και την Εμπορική που συγκρότησαν πορείες. Στις έξι το απόγευμα έρχεται ένας εισαγγελέας και ζητά από τους φοιτητές «να διαλυθούν ησύχως». Εκείνοι κλείνουν τις πόρτες του Πολυτεχνείου. Ώρα 7 μμ. «Απόψε θα μείνουμε στο Πολυτεχνείο», αποφασίζουν 1.500 φοιτητές. Γίνονται συνελεύσεις και εκλέγεται η προσωρινή Συντονιστική Επιτροπή. Πλήθος κόσμου αρχίζει να συγκεντρώνεται γύρω από το Πολυτεχνείο. Η Πατησίων δονείται από τα συνθήματα κατά της χούντας και αρχίζουν να σκορπίζονται οι πρώτες προκηρύξεις.

Πέμπτη 15 Νοέμβρη 1973: Η κατάληψη αποτελεί πόλο έλξης του λαού της Αθήνας, που εκφράζεται από τα συνθήματα «των ελεύθερων πολιορκημένων», συγκεντρώνει γι' αυτούς τρόφιμα και φάρμακα και παραμένει όλη νύχτα για συμπαράσταση στο χώρο γύρω από το Πολυτεχνείο. Εκλέγεται νέα Συντονιστική Επιτροπή, που μαζί με πολλούς συναδέλφους τους μπαίνουν στο Πολυτεχνείο. Στη Θεσσαλονίκη και την Πάτρα οι φοιτητές καταλαμβάνουν τα πανεπιστημιακά κτίρια, οι αγρότες από τα Μέγαρα ξεκινούν για την Αθήνα και επαναστατικές εκδηλώσεις ξεσπούν στις συνοικίες της Αθήνας και του Πειραιά.

Το βράδυ η φωνή της εξέγερσης μπαίνει σε όλα τα σπίτια και οι βελόνες των ραδιοφώνων σκοπεύουν σταθερά στους 1050 χιλιοκύκλους: «Εδώ Πολυτεχνείο! Εδώ Πολυτεχνείο! Σας μιλά ο Ραδιοφωνικός Σταθμός των ελεύθερων αγωνιζόμενων φοιτητών, των ελεύθερων αγωνιζόμενων Ελλήνων. Κάτω η χούντα, κάτω ο Παπαδόπουλος, έξω οι Αμερικάνοι, κάτω ο φασισμός, η χούντα

θα πέσει από το λαό... Λαέ κατέβα στο πεζοδρόμιο, έλα να μας συμπαρασταθείς, τη λευτεριά σου για να δεις...» (βλέπε εδώ βίντεο με τίτλο: «Πολυτεχνείο 4 – Εξέγερση»:
(<https://www.youtube.com/watch?v=xFDH5Tig9gE>)

Παρασκευή 16 Νοέμβρη 1973: Ο δικτάτορας Παπαδόπουλος δίνει διαταγή να χτυπηθεί η λαοθάλασσα που είναι γύρω από το Πολυτεχνείο. Δακρυγόνα, φωτιές για την εξουδετέρωσή τους, οδοφράγματα, σφαίρες στο ψαχνό και αίμα στους δρόμους γύρω από το Πολυτεχνείο συνθέτουν το σκηνικό ενός εφιάλτη.

Μεσάνυχτα Σαββάτου 17 Νοέμβρη 1973: Η χούντα κατεβάζει στη μάχη με τον άοπλο λαό τα αγαπημένα της «σιδερικά». Τα άρματα κάνουν την εμφάνισή τους στους δρόμους της Αθήνας και τρία από αυτά σταθμεύουν μπροστά στο Πολυτεχνείο. Οι προβολείς τους λούζουν στο φως τους σκαρφαλωμένους στα κάγκελα αγωνιστές.

17 Νοέμβρη 1973, ώρα 2 το πρωί: Τα τανκς κλείνουν τώρα την είσοδο του Πολυτεχνείου. «Φαντάροι είμαστε άοπλοι, είμαστε αδέρφια, μη μας χτυπήσετε, ελάτε μαζί μας», φωνάζουν οι φοιτητές.

17 Νοέμβρη 1973, ώρα 3 το πρωί: Τις πρώτες μεταμεσονύκτιες ώρες της 17ης Νοεμβρίου το άρμα γαλλικής κατασκευής AMX30 σαν θηρίο ένα άρμα μάχης γκρέμισε την κεντρική πύλη του Πολυτεχνείου και έδωσε το σύνθημα για έφοδο στρατιωτικών και αστυνομικών δυνάμεων στο εσωτερικό του. Οι συμπλοκές που ακολούθησαν στον χώρο του ιδρύματος, αλλά και στις γύρω περιοχές τις επόμενες ώρες και την άλλη ημέρα έγραψαν τον αιματηρό επίλογο της εξέγερσης.

Σίδερα και σάρκες πολτοποιούνται. Ακλούθησαν σκηνές φρίκης και πανικού. Σύμφωνα με τον επίσημο κατάλογο των νεκρών, που συντάχθηκε με μέριμνα της Προοδευτικής Ένωσης Μητέρων Ελλάδας, 52 άνθρωποι σκοτώθηκαν στο πλαίσιο των γεγονότων της εξέγερσης του Πολυτεχνείου. Μεταξύ αυτών ήταν και 2 μαθητές λυκείου (Αλέξανδρος Σπαρτίδης, Διομήδης Κομνηνός) και ένα πεντάχρονο αγόρι στην περιοχή του Ζωγράφου. (βλέπε εδώ βίντεο με τίτλο: «Πολυτεχνείο 5 Εισβολή – Ματοκύλισμα»:

<https://www.youtube.com/watch?v=AMMR6ABdSfA>)

17 Νοέμβρη 1973, πριν ακόμα φέξει: Οι αντλίες πετούν με δύναμη νερό για να ξεπλύνουν τα αίματα, να σβήσουν το έπος... Όμως δεν τα κατάφεραν και ούτε θα τα καταφέρει ποτέ κανείς. Η στρατιωτική κυβέρνηση κατόρθωσε να καταπνίξει στο αίμα την εξέγερση στο Πολυτεχνείο. Όμως ήταν γι' αυτήν η αρχή του τέλους.

Το Πολυτεχνείο ήταν και θα είναι πάντα ένα ζωντανό κάλεσμα για τη δημοκρατία και την ελευθερία. Θα είναι ζωντανό μέσα σε κάθε ελεύθερο μυαλό. Το στοίχημα σήμερα είναι να μάθουμε πως η δημοκρατία δε μας χαρίζεται. Να συνειδητοποιήσουμε πως η πολιτική σκέψη και δράση κατοχυρώνει τη δημοκρατία, την ποιότητα της ζωής μας και το μέλλον μας! (βλέπε εδώ βίντεο με τίτλο: «Πολυτεχνείο 6 - Τότε και σήμερα» :

<https://www.youtube.com/watch?v=4q5avbuX364>)

Πραξικόπημα στην Κύπρο

Ακριβώς πριν από 50 χρόνια, στις 15 Ιουλίου 1974, η Χούντα των Αθηνών, με επικεφαλής τον Δημήτριο Ιωαννίδη, που από τον Νοέμβριο του 1973 έχει ανατρέψει τον δικτάτορα Γεώργιο Παπαδόπουλο, πραγματοποιεί πραξικόπημα στην Κύπρο. Σκοπός του πραξικοπήματος είναι η ανατροπή του νόμιμου προέδρου της χώρας, Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, και η εγκαθίδρυση δικτατορικής κυπριακής κυβέρνησης, που θα τελεί υπό τις εντολές και υποδείξεις της ελληνικής χούντας.

Η Τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974 ήταν τουρκική στρατιωτική εισβολή στην Κυπριακή Δημοκρατία. Ξεκίνησε στις 20 Ιουλίου 1974, πέντε μέρες μετά το πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου. Η Τουρκία υποστηρίζει πως η επιχείρηση αποτελεί ειρηνευτική επέμβαση (μολονότι είναι παράνομη και έχει καταδικαστεί από πολλές χώρες) νομιμοποιημένη από το άρθρο 4 της Συνθήκης Εγγυήσεων (συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου). Τόσο τα Ηνωμένα Έθνη όσο και το Συμβούλιο της Ευρώπης αναφέρουν το αποτέλεσμα της εισβολής ως παράνομη στρατιωτική κατοχή.

Το πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου στην Κύπρο διατάχθηκε από τη Χούντα των Αθηνών και πραγματοποιήθηκε από την κυπριακή Εθνική Φρουρά σε συνεργασία με την οργάνωση ΕΟΚΑ Β΄. Το πραξικόπημα ανέτρεψε τον πρόεδρο Αρχιεπίσκοπο Μακάριο και στόχος του ήταν η ένωση του νησιού με την Ελλάδα. Ο τοποθετημένος από τους πραξικοπηματίες νέος Πρόεδρος, Νίκος Σαμψών, ανακήρυξε την Ελληνική Δημοκρατία της Κύπρου

Οι πραξικοπηματίες, με την υποστήριξη των δυνάμεων της ΕΛΔΥΚ (Ελληνική Δύναμη Κύπρου) και της ένοπλης εθνικιστικής οργάνωσης ΕΟΚΑ Β', κινήθηκαν εναντίον του προεδρικού μεγάρου στη Λευκωσία, στις 8:15 το πρωί της 15ης Ιουλίου. Ο Μακάριος κατόρθωσε να διαφύγει, η εξουσία όμως της Κύπρου βρίσκεται πλέον στα χέρια των πραξικοπηματιών, οι οποίοι, στη θέση του προέδρου, τοποθετούν ως πολιτική τους μαριονέτα, τον δημοσιογράφο και μέλος της ΕΟΚΑ Β', Νίκο Σαμψών.

Το πραξικόπημα αυτό είχε για τον κυπριακό ελληνισμό, καταστροφικές συνέπειες. Η δικτατορία Ιωαννίδη είχε μόλις δώσει στην Τουρκία, εγγυήτρια δύναμη τότε της Κύπρου μαζί με την Αγγλία και την Ελλάδα, τη χρυσή αφορμή, να εισβάλει στην Κύπρο, δήθεν για να σώσει, τον κυπριακό λαό.

Οι τούρκικες δυνάμεις εντός τριών ημερών κατέλαβαν αρχικά το 3% από το βόρειο κομμάτι του νησιού με τη γνωστή επιχείρηση («Αττίλα 1») και συγκεκριμένα την Κερύνεια και την περιοχή γύρω από την πόλη. Στις 23 Ιουλίου κηρύχθηκε εκεχειρία και τόσο η Χούντα των Αθηνών όσο και η πραξικοπηματική κυβέρνηση της Κύπρου κατέρρευσαν. Η Τουρκία βρήκε την αφορμή να επιβάλει τα διχοτομικά της σχέδια σε βάρος της Κύπρου, μετά το πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου 1974, που διενήργησε η στρατιωτική χούντα των Αθηνών, κατά της εκλεγμένης κυβέρνησης του Προέδρου Μακαρίου.

Στις 20 Ιουλίου 1974, η Τουρκία εισέβαλε στρατιωτικά στην Κύπρο, πλωτά και εναέρια μέσα, παράνομη εισβολή, στο βόρειο τμήμα του νησιού. Αποτέλεσμα της τουρκικής εισβολής, που ολοκληρώθηκε σε δύο φάσεις (Ιούλιο και

Αύγουστο του 1974) ήταν να βρίσκεται, ως σήμερα, το 36% του κυπριακού εδάφους υπό παράνομη στρατιωτική κατοχή.

Μέχρι το τέλος του έτους 1975, η συντριπτική πλειονότητα των Τουρκοκυπρίων που ζούσαν σε περιοχές ελεγχόμενες από την νόμιμη κυβέρνηση, υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους και να μετακινηθούν, ως αποτέλεσμα της εκβιαστικής πολιτικής της Τουρκίας, στο υπό τουρκική κατοχή έδαφος της Κυπριακής Δημοκρατίας. Όμως, 20.000 Ελληνοκύπριοι και Μαρωνίτες επέλεξαν να μην εγκαταλείψουν τα σπίτια τους παρά την τουρκική κατοχή. Οι περισσότεροι από αυτούς που παρέμειναν, κυρίως στη χερσόνησο της Καρπασίας υποχρεώθηκαν σταδιακά να εγκαταλείψουν την περιοχή. Ο αριθμός των Ελληνοκυπρίων και Μαρωνιτών που ζουν σήμερα σ' αυτή την περιοχή έχει μειωθεί στους 300.

(βλέπε εδώ βίντεο 1^ο με τίτλο: «Αποκαλύψεις Παπαχελά στον Alpha: Ηχητικά ντοκουμέντα για την προδοσία της Κύπρου» : <https://www.youtube.com/watch?v=Mm0ytkJSyyE>),
βίντεο 2^ο «44 χρόνια μετά ξυπνούν οι μνήμες της επιχείρησης «Νίκη» :<https://www.youtube.com/watch?v=xhTgorIDNsM>)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ (έως 10-100 λέξεις η κάθε απάντηση)

1. Τι σημαίνει για εσάς το πολίτευμα της δικτατορίας;
2. Πώς νομίζετε ότι διαμορφώνεται η καθημερινότητα των πολιτών σε ένα ολοκληρωτικό καθεστώς; Πόσο ελεύθερος αισθάνεται ο πολίτης σε αυτό;
3. Γνωρίζετε αν σήμερα υπάρχουν ολοκληρωτικά καθεστώτα στην Ευρώπη ή στον υπόλοιπο κόσμο; Αν ναι, μπορείτε να αναφέρετε τα κράτη που βρίσκονται κάτω από τέτοιο πολιτικό καθεστώς;
4. Πόσο επίκαιρη είναι η κατάληψη σχολικών κτιρίων ως τρόπος διεκδίκησης δικαιωμάτων την εποχή των μέσων κοινωνικής δικτύωσης;
5. Πώς η τραγωδία της Κύπρου συνέβαλε στην πτώση της διδακτορίας; Πώς η διχόνοια των Ελλήνων λειτούργησε ως παράγοντας που επηρέασε την εξέλιξη του Κυπριακού;